

azonban alig észrevehető elcsuszamlások a sok szépség mellett, melyet a regénynek épen a nyelve nyújt. Kevés ironk nyelvében van annyi drámaiság és annyi erő, mint Gulácsy Irénében. Ebben a könyvében olyan magasságokat ér el, hogy irodalmunk el nem muló értékei közé kell sorolnunk.

Farkas Gyula.

**Kutas Kálmán versei.** Nem lehet értéktelen az a verskötet, melyet elolvasás után újból, meg újból kézbe vesz az ember, hogy felidézze a szép szavak muzsikáját s a belőlük kiáradó érzelmi és értelmi hatást. Lírikusaink erre mostanában ritkán nyujtanak alkalmat. Nem azért, mintha kevés, vagy értéktelen volna a mondanivalójuk; talán inkább azért, mert nehezen tudnak szabadulni egy körtünetszerű babonától. Attól a babonától, hogy az ösztönösség ritmikus megnyilatkozása már művészet és csak ez az igazi művészet. Használó téveszme a tudatalattinak magasabbrendű, művészetileg különösen becses mozzanatul való emlegetése.

Kutas Kálmán nem ily kuriózumok s nem az összhangtalanság költője. Versei egy eszményekért hevülő lélek ünnepi vallomásai. Stílhangelutakban, megformálásukban nem meghökkenően újszerűek, de nem is ósdiak. Zamatjukon nemes fajrokonság íze érzik s bizony ez többet ér sok modern titán eredetibb, de éretlenebb fanyarságánál. Témaköre kipróbált indítékokat ölel föl: a vallást, a nemzet sorsát, a családi érzést, természet- és hivatásszeretetet. Közben a költő fürkésző lelke a mulandóságon is elmereng, de nem lázadó nyugtalansággal, mert megnyugvást talál a hitben (*Fohász*):

Érzem . . .  
Lélek vagyok, fennszárnyaló, szabad . . .  
Tűnik alattam, elmarad a föld,  
Átszárnyalom a bűvös égi kört,  
Mély áhitat fohásza ajkamon,  
A mindenség zenéjét hallgatom . . .  
Nem, nem vagyok porszem, mely szerte [hull.

Lelkemmel élek halhatatlanul,  
Ősrejtelembé lát be két szemem,  
S kitarja karjait a végtelen . . .

Másutt a letűnt ifjúságot fájlaló méltóság keres vigasztalást az emlékezésben (*Beszélgés a műsával*), vagy a kétségek közt hánykódó töprengés lelkielégedést a szépségeszmény varázsától (*A szép*). A líraiságba olvadó kon-

templáció, főleg mivel néhol bizonyos fordulatok is visszacsengenek, kissé egyszínűvé teszi ugyan a gyűjteményt, de azért bizonyos, hogy ezek az ízlésre és önkritikára valló versek méltán számíthatnak a tisztább forrású költészet barátainak érdeklődésére.

V. M.

**Friedrich v. der Leyen: Geschichte der deutschen Dichtung, ein Überblick** (München, F. Bruckmann, 1926.). A német irodalomtörténet újabb, nagyszabású fellendülésére több ízben rámutattak e folyóirat munkatársai. Ismeretes, hogy e tudomány, melyet Lessing kritikái fellépése óta, tehát másfél századnál hosszabb időn át, állandó megfeszített munkával és intenzitással művelt a kiváló tehetségek folyton növekvő tábora, az utóbbi évtizedekben szempontjait, irányelveit teljesen megváltoztatta. Mind ritkábban találkozunk oly irodalomtörténeti művekkel, melyek az íróművészet szerkesztéséből kiszakítják egyes erős személyiségek működését, biografiák, jellemrajzok, méltatások alakjában. Ismeretes az is, hogy ez irányváltoztatás a német szellemi élet egyik legmegnyerőbb filozófusának, Dilthey-nak a nevével függ össze. Tőle és az ő tanítványainak és követőinek táborából indult ki az a törekvés, hogy az irodalom jelenségeit, mint az egyes korokban a lelkeket fogva tartó, felettük uralkodó és minden kulturális tevékenységüket irányító eszmények művészi megnyilatkozásait értsék és értsék meg. Korának problémái nyugtalanítják, űzik, szólatatják meg a költőt. Ép azért az irodalomtörténet: problémátörténet (v. ö. Unger, Literaturgeschichte als Problemgeschichte).

Míg egyes tudósok az irodalmat főképp az egykorú filozófia áramlataival hozták kapcsolatba (pl. Albert Köster, Die deutsche Literatur der Aufklärungszeit: Unger, Hamann und die deutsche Aufklärung stb.), mások a művészet-történelmi fejlődéssel és törekvésekkel való párhuzam különös hangsúlyozására fektették a súlyt. Az utóbbiak azonban főképp csak művelődéstörténelmileg különösen erősen körülhatárolható korszakokat tartottak szem előtt (pl. Fritz Strich, Deutsche Klassik und Romantik; Herbert Cysarz, Deutsche Barockdichtung).

A modern irodalomtörténet különböző szempontjainak egyesítésével és kiegyenlítésével akarja áttekinteni az egész német irodalom fejlődését a kölni

egyetem nagyírú tanárának, von der Leyen-nek könyve a német költészet történetéről. A népvándorlás kora óta eltelt másfél évezred szinte beláthatatlan művészi anyagát világosan csoportosítja s minthogy csak arról szól, ami valóban értékes: finom jellemzései, találó megjegyzései nemcsak érdekesek és tanulságosak, hanem rendkívül élvezetesek is. Az olvasó érzi, hogy itt egy intenzív munkában eltöltött élet alapos tudása mély megértéssel és biztos esztétikai ítélettel párosul.

Látjuk, hogy az irodalom egyes korszakaiban erős, szerves közösségben élnek a művészetek különböző ágai, ide számítva a középkor vallásos életében épűgy, mint a legújabb kor költészetében a zenének a lírai, vagy épen-séggel a drámái érzést rendkívül mélyítő és fokozó erejét és hatását is. Máskor azonban a mítoszi, politikai vagy filozófiai élethez való kizárólag a költészet útjain keresi eszményeinek képét, akár midőn a népvándorlás-korabeli germán az Eddában megörökített istenek és hősök zord nagyságát, akár midőn a középkor embere a minden szeretetreméltó egyszerűségük mellett legyőzhetetlen vitészségben tündöklő Sigfrid vagy Parzifal küzdelmeit csodálja, vagy a modern lélek rettegve szemléli Faustnak pokoli lényekkel való cimborálását emberfeletti erők és ismeretek birtokáért.

Adatakat, filológiai részleteket persze nem találunk a könyvben; ezeket az érdeklődőknek az ismert kézikönyvekből, vagy a napról-napra szaporodó irodalmi Lexikonokból kell meríteniök (pl. Wilhelm Kosch, Deutsches Literatur-Lexikon).

A legújabb irodalom hihetetlenül megnőtt tömkelegével szemben e rövid áttekintés azonban olykor hiányosnak látszik. Itt a szerző egy másik művére hivatkozhat (Deutsche Dichtung in neuer Zeit), amely ezt kiegészíti. A kettő együttvéve valóban kitűnő képet adhat a német irodalom főirányairól.

*Schmid Henrik.*

**Verseskönyvek.** (Szabó Lajos: Új Árpád ősi hon felett. Kuntz Henrik: Magyar Kálvária. Lengyel Károly: Rozoga hidakon. Vajda-Szép Gyula: Vergődő élet. Agyagfalvi Hegyi István: A véres kardot körülhordozom. Kerecseny János: Attila hunn király. Noszlopi Ába Tihamér: Levente.)

Szabó Lajos kis füzetkéje tíz olyan

költeményt tartalmaz, melyek mindegyike a kormányzóval vonatkozásban álló alkalomra íratott. Őszinte szeretet és ragaszkodás sugallta ezeket az üdvözlő és köszöntő verseket, de költői értékük kevés.

Kuntz Henrik könyvétől nem tagadhatjuk meg azt az elismerést, mely egy erkölcsi közösség hagyományait ápoló léleknek méltán kijárhat, kivált ha észrevevesszük, hogy nemes törekvéseinek először az idegen anyanyelv bilincseiből kellett kiszabadulnia. Ez utóbbi körülmény magyarázza meg, hogy köteté húszéves költői mult után sem nyújt sok biztatást a jövőre. A magyar élet keserűségét, bűneinket és kárhözátunkat csak érezni tudja, megszólaltatni nem. Vallásos költeményei még némileg közelebb férkőznek az olvasóhoz, másnemű költeményeiben azonban amugy is nehezen bontakozó érzései legtöbbször hajótörést szenvednek nyelvének színtelenségén és szokatlanul átható prózaiságán.

Lengyel Károlynak többnyire rím-talan jámbusai is ritkán érnek el megnyugtató hatást. Költészete elsősorban hadifogságának hangulattöredékeit igyekszik emlékké rögzíteni hol tájrajzi vonások, hol inkább reflexiók segítségével. Jégcsapos lelke ritkán olvad fel az érzés melegében és szemléletét sokszor némi idegesség irányítja. Kis köteté nem sokat árul el a költőről, nem egy költeménye töredékyszerűen hat, de éles szemé az idegen táj színeiből sokat át tud menteni. Nagy formai gondossága és jó ritmusérzéke meg fog birkózni azzal a modorossággal, mely még gyakran kísért nála.

Vajda-Szép Gyula költeményköteté hasonlít a megelőzőhöz annyiban, hogy szűk tárgykört ölel fel, igazában csak egyet, a szerelmet és nem mentes a fiatalsággal együttjáró modorosságtól sem. Írója fél a szigorú forma bilincseitől, ami nem volna baj, ha mondanivalóinak benső ereje nem férne bele a hagyományos formába, de mivel ezt nem vesszük észre, indokolatlan előttünk a félelem. Különbön pedig tárgyban erősen sodródik az Ady Endrétől eredő hagyomány irányába. A fiatal vér muzsikál ezekben a dalokban s az élet vergődését szerelmi élmények sodra irányítja. A perditadatok divatja azonban — higgye el a szerző — már a multé, mai sorsunkban pedig igazán semmi okunk újból felkapni effélet. Kötetének zavaró kifor-